

TIESIOGINIO MATOMUMO PROBLEMA ŽENKLINANT LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS SIENĄ

Gražina Sližienė

UAB „Aerogeodezijos institutas“, Pramonės pr. 13, LT-51327 Kaunas, Lietuva
Kauno kolegija, Mokslo g. 2, Mastaičiai, Kaunas, Lietuva
El. paštas grazina.sliziene@gmail.com

Įteikta 2009 01 13, priimta 2009 06 15

Santrauka. Lietuvos Respublikos valstybės sienai, ypač išorinės Europos Sąjungos sienos daliai, efektyviai apsaugoti ir eksploatuoti svarbu, kad tarp gretimų sienos ženklų būtų tiesioginis matomumas. Dažniausiai matomumas priklauso nuo vietovės reljefo, atstumo tarp ženklų, augalijos iš pasienio juostos pašalinimo. Atstumus tarp sienos ženklų lemia delimituotos (redelimituotos) sienos posūkio taškų išdėstymas, konkrečios fizinės-geografinės sąlygos, tarpvalstybiniai susitarimai. Lietuva, ženklindama valstybės sieną su Latvija, Baltarusija ir Lenkija, susidūrė su skirtingais tiesioginio matomumo problemos sprendimo būdais. Vienu atveju buvo įrengiami tarpiniai sienos ženklai, perkeliama jau įtvirtinti sienos ženklai arba net nukasamos kalvų viršūnės, kitu atveju – niveliuojamos sienos atkarpos, sudaromi sienos linijos profiliai ir, atsižvelgiant į vietovės reljefą, projektuojami nauji sienos ženklai. Demarkuojant Lietuvos ir Rusijos valstybių sieną, ši patirtis leis pasirinkti racionaliausią problemos sprendimo būdą.

Reikšminiai žodžiai: valstybės siena, valstybės sienos ženklas, valstybės sienos linija, Mišri demarkacijos komisija, delimitavimas, demarkavimas, ekspertinis vertinimas.

1. Įvadas

Efektyviai Europos Sąjungos išorinių ir vidinių sienų apsaugai užtikrinti labai svarbu ir tinkamai paženklinta valstybės siena. Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatyme (Valstybės... 2007) numatyta, kad „Valstybės siena sausumoje ir vidaus vandenyse yra žymima aiškiai matomais valstybės sienos ženklais. Valstybės sienos ženklų formą, dydį ir jų statymo tvarką nustato Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys ir kiti teisės aktai“.

Valstybės sienos ženklų, nurodančių Lietuvos Respublikos valstybės sieną sausumoje ir vidaus vandenyse, aprašas (Sutartis... 1993) reglamentuoja valstybės sienos ženklų formą, dydį, elementų kiekį. Pasienio stulpų aukštis virš žemės paviršiaus – 2000 mm, plokštumos, nukreiptos į gretimą valstybę, viršuje įtvirtinamas Lietuvos valstybės herbas, virš jo ir po juo – užrašas LIETUVOS RESPUBLIKA, o po herbu – sienos ženklo numeris. Pasienio stulpo piramidės viršūnės dalis dažoma Lietuvos valstybinės vėliavos etalono raudona spalva. Tarp herbo ir numerio įstrižai etaloniškais spalvomis pavaizduojama Lietuvos valstybės vėliava, kuri tame pačiame aukštyje vaizduojama ir kitose stulpo plokštumose. Demarkuojant valstybės sieną su gretimomis valstybėmis galimi tarptautiniai susitarimai, šiek tiek keičiantys šiuos parametrus.

Efektyviai sienų apsaugai ir eksploatacijai užtikrinti tarp gretimų sausumos sienos ženklų turi būti tiesioginis matomumas. Jis priklauso nuo atstumo tarp ženklų, vietovės reljefo ir augalijos pašalinimo iš pasienio juostos. Atstumus tarp sienos ženklų lemia konkrečios fizinės-geografinės sąlygos ar jau esamos sienos linijos posūkio taškų išdėstymas bei techninės nuorodos, suderintos tarp valstybių.

2. Valstybės siena tarp Lietuvos ir Latvijos

Valstybės sienos tarp Lietuvos ir Latvijos sausumos ruožai – iš viso 159,8 km – buvo paženklinti 538 sienos ženklais. Atstumai tarp sienos ženklų – apie 300 m, be to, ruožuose, kur siena eina krūmynais ar mišku, iškiršta 10 m pločio (5 m kiekvienoje sienos pusėje) proskyna. Pasienio juosta buvo išvalyta ir ties pasienio grioviais bei kai kur Lietuvos Respublikos teritorijoje ties mažosiomis upėmis. Valstybės sienos sausumos ruožuose iškasti nauji arba atnaujinti seni pasienio grioviai.

Taigi problemų dėl tiesioginio matomumo tarp gretimų sausumos sienos ženklų, redemarkuojant ir eksploatuojant Lietuvos ir Latvijos valstybių sieną, nebuvo.

3. Valstybės siena tarp Lietuvos ir Baltarusijos

Demarkuojant valstybės sieną tarp Lietuvos ir Baltarusijos maksimalus atstumas tarp gretimų sausumos sienos ženklų neturėjo viršyti 1000 m (1996 m. spalio 24 d. Mišrios demarkavimo komisijos posėdžio protokolas Nr. 1).

Paženklinus valstybės sieną laikiniais sienos ženklais, pastebėta tiesioginio matomumo problema, tad Mišri demarkacijos komisija priėmė nutarimą dėl tiesioginio matomumo sampratos: tiesioginis matomumas tarp gretimų pagrindinių (sausumos ruožų) ir pereinamųjų iš sausumos į vandenį sienos ženklų – tai galimybė iš 160 cm (prietaiso aukščio) matyti gretimą Lietuvos pusės stulpą visas vėliavos spalvas. Vėliau ši sąvoka buvo patikslinta: tai galimybė iš 160 cm (prietaiso aukščio) matyti gretimą stulpą ne mažiau kaip per 56 cm nuo jo viršaus (1 pav.).

1 pav. Tiesioginis matomumas tarp gretimų sienos ženklų
Fig. 1. Concept of the direct visibility lines between the adjacent boundary marks

Nustačius valstybės sienos atkarpas, kur buvo pažeista ši sąlyga, pastatyta tarpinių sienos ženklų (2 pav.). Jie buvo įrengiami sienos linijoje, t. y. tiesėje, jungiančioje gretimų sienos ženklų centrinius stulpelius, vietose, kur vietovės reljefas netrukdytų geriausiai matyti gretimų sienos ženklų.

2 pav. Tarpinis valstybės sienos ženklas
Fig. 2. Intermediate state border mark

Tarpinis sienos ženklas – tai vienas stulpas, kurio konstrukcija atitinka pagrindinio sienos ženklų stulpą, tačiau plokštumas į Lietuvos ir Baltarusijos teritorijas turėjo vėliavos kitos valstybinę atributiką: į Lietuvos pusę – Baltarusijos atributiką, į Baltarusijos pusę – Lietuvos atributiką. Šie sienos ženklai nebuvo koordinuojami, sienos ženklų protokoluose ir sienos žemėlapyje jie buvo vaizduojami skirtingu sutartiniu ženklu (3 pav.).

3 pav. Tarpinio sienos ženklų pavaizdavimo sienos žemėlapyje ir sienos ženklų protokole pavyzdys

Fig. 3. Representation of the intermediate boundary marks on the boundary map and in the boundary mark protocol

Lietuvos ir Baltarusijos valstybių sienos riboje buvo įrengti 86 tarpiniai sienos ženklai.

Tiesioginiam matomumui užtikrinti ne tik statyta tarpiniai sienos ženklai, bet ir buvo keičiama jau įrengtų sienos ženklų vieta, t. y. ženklai buvo perstatomi, nekeičiant valstybės sienos linijos padėties, be to, buvo nukamos ir kalvų viršūnės, net iki 0,90 m aukščio.

Įrengtų valstybės sienos ruožų tarpvalstybinio ekspertinio įvertinimo ir tarpvalstybinio priėmimo, kuri atliko Mišriji demarkacijos komisija, metu, be kita ko, buvo tikrinamas ir matomumas tarp gretimų sausumos ruožo sienos ženklų ir tarp to paties sienos ženklų stulpų upiniuose ir pereinamuosiuose sienos ženkluose.

4. Valstybės siena tarp Lietuvos ir Lenkijos

1996 m. kovo 5 d. tarp Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sudaryta sutartimi buvo patvirtinta tarp jų esanti ir teritorijoje pažymėta (4 pav.) valstybės sienos linija, t. y. buvusi Lenkijos Respublikos ir Sovietų Sąjungos valstybės sienos linija. Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sutartyje dėl bendros valstybės sienos buvo numatyta, kad „Šalys įsipareigoja išlaikyti visą valstybės

4 pav. Lenkijos Respublikos ir Sovietų Sąjungos valstybių sienos ženklas

Fig. 4. Poland and the Soviet Union's State borders mark

5 pav. Vyksta sienos ženklų keitimo darbai

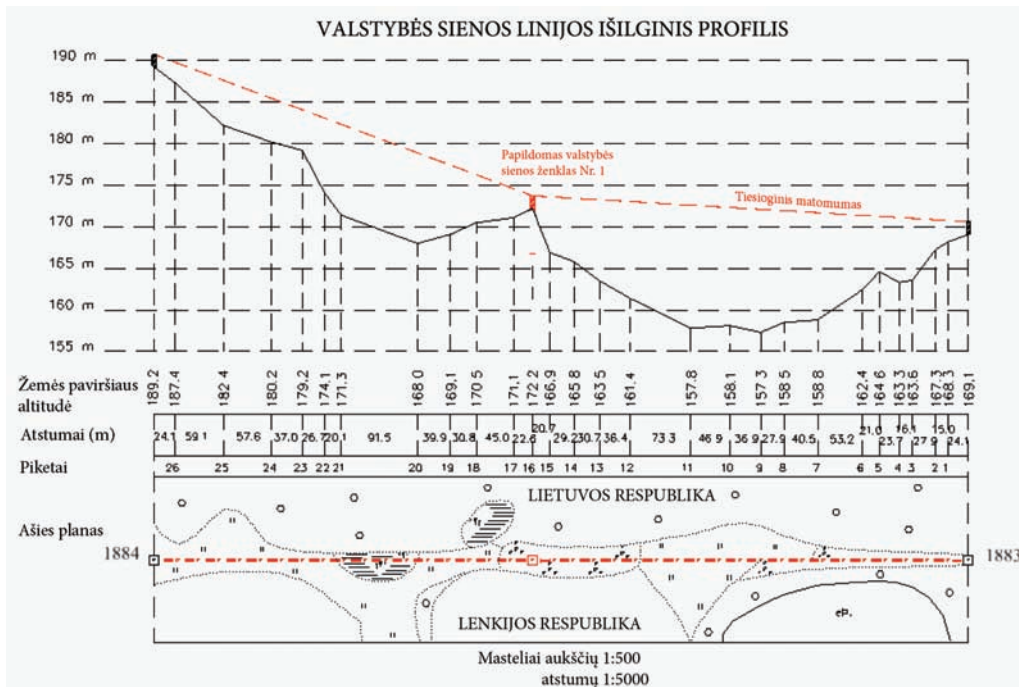
Fig. 5. State border demarcation marks renewal works in progress

sienos liniją matomą. Šiuo tikslu 10 m pločio juosta – po 5 m abiejose valstybės sienos linijos pusėse (matuojant nuo medžių vainikų) turi būti visiškai tvarkinga ir, esant reikalui, valoma nuo krūmų ir kitų augalų, užstojančių valstybės sieną...“.

Remiantis Lietuvos ir Lenkijos sienos komisijos 2000–2003 m. atliktos bendros valstybės sienos padėties kontrolės nuostatomis, buvę valstybės sienos ženklai, ženklinantys sieną sausumoje ir pasienio vandenimis, pakeisti naujais bendrais gelžbetoniniais stulpais (5 pav.).

Sausumos ruožuose, ilgesniuose kaip 700 m, nuspręsta įrengti papildomus sienos ženklus, prieš tai sudarant papildomo ženklinimo projektą.

Šiam tikslui sienos ruožai, ilgesni negu 700 m, buvo niveliuojami. Sudarytas sienos išilginis profilis (6 pav.) ir jame suprojektuota papildomo sienos ženklo vieta. Vietovėje ji paženklinta laikinuoju sienos ženklu. Vėliau, Sienos komisijai patvirtinus projektą, tokių ženklų vietoje buvo įrengiami nuostovieji nustatytos konstrukcijos gelžbetoniniai sienos ženklai. Ant Lietuvos ir Lenkijos valstybių sienos linijos įrengta 20 papildomų sienos ženklų, kurie užtikrina tiesioginį matomumą tarp gretimų ženklų ir nei konstrukcija, nei numeracija, nei sutartiniu ženklu baigiamuosiuose dokumentuose nesiskiria nuo kitų sausumos sienos ženklų. Šių sienos ženklų koordinatės buvo išmatuotos lauko geodezinių matavimų metu instrukcijose numatytu tikslumu ir įtrauktos į koordinacinių katalogą bei sienos ženklų protokolus.

6 pav. Sienos linijos išilginis profilis

Fig. 6. State border line longitudinal profile

5. Išvados

1. Tiesioginis matomumas tarp gretimų sausumos sienos ženklų labai svarbu efektyviai sienų apsaugai ir eksploatacijai užtikrinti.
2. Lietuva jau turi paženklintą valstybės sieną su trimis gretimomis valstybėmis – Latvija, Lenkija ir Baltarusija. Skirtinga su tiesioginio matomumo problemos sprendimu susijusi patirtis rodo, kad geriausi rezultatai, kai šis klausimas sprendžiamas dar derybų metu. Tokiu būdu priimti sprendimai sutaupo laiko ir darbo sąnaudų.
3. Demarkuojant valstybės sieną su Rusijos Federacija būtina atsižvelgti į šią patirtį ir jau darbų pradžioje nustatyti vietas, kur tarp gretimų projektuojamų sienos ženklų nėra tiesioginio matomumo, ten projektuoti papildomus sienos ženklus. Ši problema ypač aktuali įrengiant valstybės sieną Kuršių nerijos kopose.

Literatūra

- Nacionalinis Šengeno ACQUIS priėmimo veiksmų planas. 2002, *Valstybės žinios* Nr. 74 (2002 m. liepos 19 d. Nr 1194) [The Lithuanian EU Accession Programm].
- Valstybės sienos ženklų, ženklinančių Lietuvos Respublikos valstybės sieną sausumoje ir vidaus vandenyse, aprašas. 2007,

Valstybės žinios Nr. 44 (2007 m. balandžio 119 d. Nr 367) [Description State border demarcation marks of Lithuania].

Sutartis dėl valstybės sienos tarp Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos atstatymo (1993 m. birželio 29 d.) [The international border redemarcation agreements between the Republic of Lithuania and the Republic of Latvia].

Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos Sutartis dėl Lietuvos ir Baltarusijos valstybės sienos, sudaryta 1995 m. vasario 6 d. 1996, *Valstybės žinios* Nr. 43 (1996 m. gegužės 10 d. Nr 1049) [The international border demarcation agreements between the Republic of Lithuania and the Republic of Belarus].

Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sutartis dėl bendros valstybės sienos. 1998, *Valstybės žinios* Nr. 105 (1998 m. gruodžio 2 d. Nr 2902) [The international border demarcation agreements between the Republic of Lithuania and the Republic of Poland].

Grażina SLIŽIENĖ. The Institute of Aerial Geodesy Ltd. Dept. projects of demarcation the state border of the Republic of Lithuania. Pramonės al. 13, LT-51327 Kaunas, Lithuania (Ph +370 3 775 5220, Fax +370 3 745 1497), Kaunas College, Faculty of Land Management, a lecture Mokslo 2, Mastaičiai, Kaunas, Lithuania, (Ph +370 3 756 1160) e-mail: grazina.sliziene@gmail.com

A graduate of Kaunas Polytechnic Institute (engineer of geodesy, 1968)